

Vidējā izglītība

ES SAPROTU, TĀTAD ZINU – PROTU – GRIBU – VARU

Vecākiem par pilnveidoto mācību saturu un pieeju vispārējā vidējā izglītībā

Pilnveidots mācību saturs un pieeja – no pirmsskolas līdz vidusskolai

Izglītības joma mainās līdzī laikam, un informācijas pieejamība un pārbagātība prasa jaunu mācību pieeju un saturiskus papildinājumus.

Pilnveidotajā mācību saturā un pieejā skolēna mācīšanās rezultāts ir lietpratība jeb kompetence, ko veido zināšanas, prasmes un vērtībās balstīti ieradumi. Jo svarīgi ir gūt gan pamatīgas zināšanas, gan prasmi tās ētiski lietot.

Obligātā mācību satura ietvars

Mācību jomas	Caurviju prasmes	Tikumi
<ul style="list-style-type: none">• Valodu• Sociālā un pilsoniskā• Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslas mācību joma• Dabaszinātņu• Matemātika• Tehnoloģiju• Veselības un fiziskās aktivitātes	<ul style="list-style-type: none">• Kritiskā domāšana un problēmu risināšana• Jaunrade un uzņēmējspēja• Pašvadīta mācīšanās• Sadarbība• Pilsoniskā līdzdalība• Digitālā	<ul style="list-style-type: none">• Atbildība/Centība• Drosme/Godīgums• Gudrība/Laipnība• Līdzcietība/Mērenība• Savaldība/Solidaritāte• Taisnīgums/Tolerance

Mācību saturs ir saskaņots no pirmsskolas līdz vidusskolai. Pirmsskolā un pamatzglītībā iesāktā mācīšanās iedziļinoties, lai veidotu noturīgākas zināšanas un izpratni, iegūtu prasmes pētīt un analizēt, radīt vēl nebijušus risinājumus jaunās un kompleksās situācijās, turpinās vidusskolā. Ko un kā mācīsies skolēni 10.–12. klasē, nosaka jaunais valsts vispārējās vidējās izglītības standarts.

Pilnveidoto mācību saturu un pieeju visās Latvijas skolās sāks ieviest pakāpeniski – vidējās izglītības pakāpē no 2020. gada 1. septembra 10. klasē, no 2021. gada 11. klasē, no 2022. gada 12. klasē. Eksāmenus pēc pilnveidotā satura šie skolēni kārtos trīs gadus kopš jaunā valsts vispārējās vidējās izglītības standarta stāšanās spēkā.

Pilnveidotā mācību satura veidošanā iesaistīts plašs pedagogu loks – ap 300 praktizējošu Latvijas pedagogu un augstskolu mācībspēku. Notikušas diskusijas un konsultācijas ar skolu vadītājiem, pašvaldību un augstskolu pārstāvjiem un nozares ekspertiem, un panākts to atbalsts. Mācību satura aprobācijā piedalījās 100 pilotskolas.

”

Vajadzība pēc pārmaiņām sen bija nobriedusi.

Ir mainījušies apstākļi, tautsaimniecība, sabiedrība kopumā. Mēs dzīvojam strauju pārmaiņu laikā un pašlaik nemaz nevaram iedomāties, kādas nozīmīgas profesijas būs svarīgas nākotnē.

”

Guntars Catlaks,
Valsts izglītības satura centra (VISC) direktors.

DĒMAT. DARTT. ZINAT.

KAS MAINĪSIES?

Vidējās izglītības pakāpes mērķis ir palīdzēt jauniešiem izkopt savas intereses un spējas, lai sagatavotos izglītības turpināšanai augstskolā vai profesionālai darbībai. Saskaņā ar jauno standartu mainīsies vidusskolas modelis – skolēni varēs vairāk mācīties atbilstoši savām interesēm un nākotnes plāniem.

Jaunais vidusskolas modelis paredz

- **vispusīgu zināšanu un prasmju pamatus** katrā mācību jomā, lai iegūtu plašu redzesloku un neierobežotu nākotnes izvēles iespējas;

- **samazinātu mācību priekšmetu skaitu** vecākajās klasēs, lai dotu iespēju skolēniem mērķtiecīgi izvēlēties un specializēties izraudzītajos mācību priekšmetos, kas saistīti ar nākotnes profesionālajiem vai akadēmiskajiem plāniem;

- **mācību satura apguvi 3 līmeņos** (vispārīgajā, optimālajā un augstākajā) un valsts pārbaudījumus atbilstoši mācību satura apguves līmenim. Mācību satura apguve optimālajā līmenī ir pietiekama, lai pretendētu uz uzņemšanu augstskolas studiju programmā, kas ir saistīta ar attiecīgo mācību priekšmetu;

- **mācību priekšmetu apguvi kursu veidā** – pamata, padziļinātos un specializētosursos; ir noteikti sasniedzamie rezultāti un stundu skaits katram kursam. Kursi ir veidoti tā, lai skolēns, kādā no mācību jomām mācoties mazāka apjoma pamatkursus, varētu vairāk laika veltīt izvēlēto padziļināto kursu apguvei citās mācību jomās.

Vispārējās vidējās izglītības iegūšanai skolēns

- turpinās mācīties tikpat daudz stundu kā pašlaik – 36 stundas nedēļā;
- apgūs pamatkursus visās mācību jomās;
- apgūs trīs padziļinātos kursus augstākajā līmenī un saistībā ar vienu no tiem

veiks un aizstāvēs patstāvīgu pētniecības, jaunrades vai sabiedrisko darbu;

- kārtos valsts pārbaudes darbus:
 - vismaz optimālajā līmenī:
 - latviešu valodā;
 - svešvalodā (angļu, vācu vai franču);
 - matemātikā;
 - augstākajā līmenī: divos no trim apgūtajiem padziļinātajiem kursiem.

Katra skola veidos savu kursu piedāvājumu, no kura skolēns varēs izvēlēties kursus, uzsākot mācības 10. klasē. Skolēni pamatkursus mācīsies galvenokārt 10. un 11. klasē, bet padziļinātos kursus – 11. un 12. klasē atbilstoši skolas veidotajam stundu sarakstam. Pamatkursu apguvei paredzēts veltīt aptuveni 70% mācību laika, bet padziļināto un specializēto kursu apguvei – aptuveni 30% mācību laika. Lai piedāvātu skolēniem plašākas izvēles iespējas, visām vidusskolām Latvijā jābūt vismaz 2 izvēļu groziem (trīs padziļināto kursu komplektiem).

“

Jauniešiem ir svarīgi vidusskolas laikā saprast, ko viņš tālāk dzīvē darīs, par ko gribēs kļūt, ko studēs. Varam gari un plaši runāt, ka cilvēki to nekad īsti nezinās, bet tas nav iemesls, lai viņus nemudinātu un nedotu viņiem iespēju, zināmā mērā pat liktu viņiem izdarīt izvēli.

”

Guntars Catlaks,
Valsts izglītības satura centra (VISC) vadītājs

Padziļināto kursu komplektu (izvēļu grozu) piemēri skolēniem, kuri nākotni vēlas saistīt ar šādām jomām:

- **Filoloģija, vēsture:** Latviešu valoda un literatūra II*; Vēsture II; Kultūra un māksla II;
- **Kultūra, digitālais dizains, mediji:** Kultūra un māksla II; Dizains un tehnoloģijas II; Svešvaloda II;
- **Politika, sociālās zinātnes:** Sociālās zinātnes II; Ģeogrāfija II; Latviešu valoda un literatūra II;
- **Fizika, inženierzinātnes:** Fizika II; Matemātika II; Sociālās zinātnes II;
- **Matemātika, IKT:** Matemātika II; Programmēšana II; Svešvaloda II;
- **Medicīna, veterinārija, farmācija, uzturzinātne:** Bioloģija II; Ķīmija II; Sociālās zinātnes II.

* Romiešu cipars II nozīmē padziļināto kursu katrā no mācību priekšmetiem.

Kādēļ vajadzīgas pārmaiņas?

Ja skolēns vairāk mācās to, kas viņu interesē, viņam ir lielāka motivācija mācīties, veidojas dziļāka izpratne un labākas prasmes mācību priekšmetos, kā arī iespēja spēcīgāk apzināties un attīstīt savas intereses, domāt un saprast, ko viņš dzīvē tālāk vēlas darīt, ko studēt un par ko kļūt.

Pašlaik pārāk lielais priekšmetu skaits, skolēnam vienlaikus apgūstot 18–20 mācību priekšmetus, kā tas bija līdzšinējā vidusskolas modelī, nedod iespēju iedziļināties, atklāt un attīstīt savas intereses. Turklāt līdz šim visiem skolēniem vidējās izglītības pakāpē bija jāapgūst vienāds saturs vispārīzglītojošajos priekšmetos un jākārto vienādi eksāmeni, lai gan dažādās izglītības iestādēs – vidusskolās, valsts ģimnāzijās un profesionālajās skolās – atsevišķos priekšmetos, piemēram, matemātikā, stundu skaits atšķiras līdz pat divas reizes.

Strādājot pie mācību satura un pieejas pilnveides, rūpīgi iepazīta un analizēta arī starptautiskā pieredze, īpaši analizētas tuvāko ziemeļu kaimiņu – Somijas un Igaunijas – izglītības sistēmas. Vidējās izglītības modelis, kurā skolēns apgūst kopumā mazāku skaitu mācību priekšmetu, iegūst vispusīgas zināšanas, bet iedziļinās šaurākā jomu lokā, dominē lielākajā daļā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) un Eiropas Savienības valstu. Līdz ar padziļināto kursu ieviešanu, apgūstot dziļāk un pamatīgāk šaurāku jomu loku, Latvijas skolēnu atestātus būs iespējams pielīdzināt labākajām pasaules izglītības sistēmām.

“

Jau 9. klasē sāku domāt par nākotni, un man palīdzēja vecāki, uzdodot parastu jautājumu: “Kāds priekšmets tev skolā patīk? Ilgi nedomājot, atbildēju: “Ķīmija.” Tad sāku pati meklēt informāciju par iespējam nākotnē, par to, ko vajag apgūt. Šodien es varu teikt, ka trīs gadu laikā gandrīz nevienā brīdī negribēju mainīt izvēli, tikai sašaurināju iespējamus variantus.

”

Skolnieces atbilde diskusijā
par vidusskolas modeli

Par uzsvariem mācību saturā un pieejā vispārējās vidējās izglītības pakāpē septiņās mācību jomās, lūdzu, lasiet šeit: <http://bit.ly/zinuizdevumsvidusskola>

MĒRĶIS – ZINOŠS UN IEINTERESĒTS CILVĒKS

Kādu vēlamies redzēt skolēnu, kurš ir ieguvis mūsdienīgu lietpratības izglītību?

AICINĀJUMS VECĀKIEM

Kā vecāki var atbalstīt bērnu mācībās?

Uzturēt jaunietī interesi par mācībām, par to, ko viņš ir iemācījies un apguvis.

- Ikdienā ģimenē veidot pozitīvu attieksmi pret mācīšanos un skolu. Iedrošināt un atbalstīt jaunieti jaunu zināšanu apguvē.
- Uzturēt interesi nevis par vērtējumu, bet par zināšanām, prasmēm, vērtībām. Vecāki var palīdzēt veidot attieksmi pret pārbaudes darbiem kā daļu no mācīšanās procesa – kā iespēju novērtēt, kā veicas, cik tālu esi ticis, lai dotos tālāk.

Proaktīvi iesaistīties skolas dzīvē, apmeklēt vecāku sapulces un sarunāties.

- Veidot konstruktīvas attiecības ar skolotājiem, citiem skolas darbiniekiem un vecākiem. Sarunāties, risināt jautājumus un problēmas, ja tādas rodas.
- Apmeklēt vecākiem domātos pasākumus.
- Interesēties par sava bērna individuālo progresu un runāt par to ar skolotājiem.

“

Ko mēs kā vecāki varam darīt, lai palīdzētu?

Pirmais ir sadarbība ar skolu un skolotājiem.

Otra lieta, par ko ikdienā mēdzam aizmirst, ir runāt ar saviem bērniem – par ikdienu, par to, no kurienes nāk nauda, kur tā paliek, stāstīt par savu profesiju. Trešais – mēs kā vecāki varam palīdzēt meklēt informāciju, sargāt un izfiltrēt to.

”

Everita, mamma

Izrādīt patiesu interesi un sarunāties par jauniešiem svarīgo dzīvē.

- Būt klātesošiem un atbalstošiem, sarunāties par jaunieša dzīvē notiekošo, piedzīvoto, izdošanos, pārsteigumiem, grūtībām.
- Pārrunāt nesaprašanos, tostarp vienaudžu vidū, palīdzēt bērnam izprast dažādu pušu viedokli un meklēt risinājumus.
- Palīdzēt bērnam attīstīt tādas prasmes, kas ļauj dzīvē kļūt patstāvīgākam un neatkarīgākam, apzināties savas stiprās puses, mācīties pārvarēt grūtības, nesaņķas un konfliktus.
- Palīdzēt bērnam apgūt paņēmienu, kā pārvarēt stresu, trauksmi, neizdošanos.
- Palīdzēt plānot un ievērot dienas režīmu, sabalansēt mācīšanos ar ārpusstundu aktivitātēm.

“

Ļoti svarīgi, lai bērni jau no mazotnes būtu iemācījušies, kā viņiem domāt, kā zināšanas izmantot dzīvē, lai vidusskolā līdz ar skolotāja atbalstu patstāvīgi varētu veikt visu uzdoto. Ja atbalsts ir no abām pusēm – gan no vecākiem, gan no skolas un tev saka: “Tu vari!”, tad arī tu visu spēj. Man ļoti palīdz, ka vecāki ļauj man pašai izdarīt. Es esmu pret to, ka vecāki ko paveic manā vietā, – viņi var palīdzēt, bet svarīgi ir, ka viņi ļauj pašam izdarīt un ka viņi paslavē. Vai arī pasaka, ko es varēju darīt citādi.

”

Tina, skolniece

Aicinām iepazīties ar šādiem uzziņas materiāliem

Par vispārējās vidējās izglītības standarta ieviešanu
<http://bit.ly/visparejaisvidejaisizglitibasstandarts>

Par pilnveidotā mācību satura modeli vidusskolā
<http://bit.ly/vidusskolasmacibumodelis>

Skola2030 ziņu izdevums par pilnveidoto mācību saturu un pieeju vidusskolā
<http://bit.ly/zinuizdevumsvidusskola>

*Bukletā izmantoti citāti no izdevuma *“Domāt. Darīt. Zināt.”*

www.skola2030.lv/lv/vecakiem

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

Valsts izglītības satura centrs

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

© Valsts izglītības satura centrs

Darbu drīkst izmantot vispārējās izglītības programmu īstenošanai mācību procesam atbilstošā apjomā nekomerciālos nolūkos.